

ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูก
ด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนของหญิงตั้งครรภ์
ในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา
Personal Factors, Knowledge, Attitudes, and Intentions
toward Six-Month Exclusive Breastfeeding among Pregnant
Women in Industrial Factories in Nakhon Ratchasima Province

Received : February 2, 2025

Revised : May 15, 2025

Accepted : 19 May , 2025

แสงเดือน จินดาไพศาล, พย.ม. (Sangduean Jindapaisan, M.N.S.)¹
ดวงเดือน ดวงสำราญ, พย.ม. (Duangduean Duangsamran, M.N.S.)^{2*}
สุภาวดี เนติเมธี, พย.ม. (Supavadee Netimetee, M.N.S.)³

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนของหญิงตั้งครรภ์ในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา

วิธีการวิจัย: การวิจัยเชิงพรรณนาภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงตั้งครรภ์ในโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 84 คน คัดเลือกด้วยการสุ่มหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน โดยมีค่าความตรงเชิงเนื้อหา 0.70, 0.82, 0.76 ค่าความเชื่อมั่น 0.84, 0.93 และ 0.89 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การทดสอบแบบพิชเชอร์ และสหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน

ผลการวิจัย: ความรู้ และทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 69.45, S.D 2.94) และ ($\bar{x}$ = 3.42, SD .45) ตามลำดับ ส่วนความตั้งใจอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$ = 4.14, SD .35) รายได้ครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบระดับต่ำกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r = -.227, p < .05) ขณะที่ความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำกับความตั้งใจ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ความรู้, ทักษะ, ความตั้งใจ, การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน

^{1,3}อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

(Lecturer at Faculty of Nursing, Vongchavalitkul University)

²อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

(Faculty of Nursing Rajamangala University of Technology Thanyaburi)

*ผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding author)

E-mail: duangduean_d@rmutt.ac.th

Abstract

Objective: To examine the relationships among personal factors, knowledge, attitudes, and intentions toward six-month exclusive breastfeeding among pregnant women working in industrial factories in Nakhon Ratchasima Province.

Methods: A descriptive study based on the Theory of Reasoned Action was conducted among 84 pregnant factory workers selected through multistage random sampling. Research instruments included questionnaires on personal data, knowledge, attitudes, and intentions regarding six months exclusive breastfeeding. Content validity values are 0.70, 0.82, and 0.76, and reliability coefficients values are 0.84, 0.93, and 0.89, respectively. Data were analyzed using descriptive statistics, Fisher's exact test, and Spearman's rank correlation.

Results: Participants demonstrated moderate levels of knowledge ($\bar{X}$ = 69.45, S.D 2.94) and attitudes ($\bar{X}$ = 3.42, SD .45), while their intention to exclusively breastfeed for six months was at a high level ($\bar{X}$ = 4.14, SD .35) Family income was negatively correlated with six months exclusive breastfeeding intention at a low level, with statistical significance (r = -.227, p < .05). Knowledge and attitudes were positively correlated with intention at a low level, but the correlations were not statistically significant.

Keywords: knowledge, attitude, intention, exclusive breastfeeding for six months

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนในช่วง 6 เดือนแรกของชีวิตถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสุขภาพกายและใจของเด็กทารก นมแม่ประกอบด้วยสารอาหารมากกว่า 200 ชนิดที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของสมอง เสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และลดความเสี่ยงของโรคเรื้อรังในอนาคต (ยุพยง แห่งเชาวนิช, 2561; Dietary Guidelines for Americans, 2020) องค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การยูนิเซฟ (UNICEF) จึงแนะนำให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานเป็นเวลา 6 เดือน และเสริมอาหารควบคู่กับนมแม่จนถึงอายุ 2 ปี หรือนานกว่านั้น โดยประเทศไทยได้ตั้งเป้าหมายให้มีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน

ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ภายในปี 2568 (กระทรวงสาธารณสุข, 2560; WHO, 2014) อย่างไรก็ตาม อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานในประเทศไทยยังอยู่ในระดับต่ำ จากข้อมูล MICS6 ปี 2562 พบว่าอยู่ที่เพียงร้อยละ 14 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) แม้จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 29 ในปี 2565 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) แต่ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กรมอนามัย, 2564)

จากผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสถานประกอบการในปี 2564 ประเทศไทยมีจำนวนสถานประกอบการทั้งหมด 2.6 ล้านแห่ง โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนสถานประกอบการมากที่สุดถึง 683,296 แห่ง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) จังหวัดนครราชสีมาเป็น

ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีสถานประกอบการจำนวนมาก รวมถึงโรงงานอุตสาหกรรมที่จ้างแรงงานหญิงมากถึง 550,521 คน (สำนักงานแรงงาน จังหวัดนครราชสีมา, 2566) ซึ่งในเขตชุมชนเมืองและชนบท มีมารดาหลังคลอด สูงถึงร้อยละ 68.61 ที่ต้องกลับไปทำงาน (สำนักส่งเสริมสุขภาพ, 2563) ทั้งนี้พบว่ามารดาทำงาน ส่วนหนึ่งต้องรีบกลับไปทำงานเพื่อหารายได้ ทำให้ต้องเผชิญกับปัญหา และอุปสรรคในการเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่ เช่น เวลาในการทำงานที่เร่งรีบ ขาดการสนับสนุนจากที่ทำงาน ไม่มีพื้นที่สำหรับการปั๊มนม หรือได้รับสิทธิการลาคลอดที่ไม่เพียงพอทำให้มารดาไม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภัทรพรรณ ทาดี, 2562; ยุพยง แห่งเขาวนิช, 2561) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามารดาที่ทำงานเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากต้องรีบกลับเข้าสู่ระบบการทำงานหลังคลอด แม้จะมีความตระหนักในประโยชน์ของนมแม่ แต่ยังคงขาดการสนับสนุนจากสิ่งแวดล้อมและระบบที่เอื้อต่อการปฏิบัติจริงในที่ทำงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการให้นมบุตรของสตรีตั้งครรภ์มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจที่จะให้นมลูก (Leshi, et al., 2016) และยังเป็นปัจจัยที่สามารถทำนายความตั้งใจที่ดีในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (Ihudiebube-Splendor et al., 2019) โดยเฉพาะผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะมีความพร้อมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนสูงกว่าผู้ที่ขาดความรู้ (พรทิพย์ อนันตกุล และคณะ, 2563; พนิดา สุขพิทักษ์ และวันธนี วิรุฬห์พานิช, 2563) มารดาที่มีความรู้สูงมีแนวโน้มที่จะให้นมแม่อย่างเดียวนานกว่ามารดาที่มีความรู้ต่ำถึงสองเท่า (Sultana et al., 2022)

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่มีความรู้สูงมีแนวโน้มที่จะเริ่มให้นมแม่ภายในชั่วโมงแรกหลังคลอดมากกว่า และมีโอกาสที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนสูงกว่าผู้ที่มีความรู้ในต่ำ (Hamze et al., 2019; สมพงษ์ ชัยโอภาณนท์, 2559) การเข้าใจผิดเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการให้นมแม่ (Chekol et al., 2022) ทักษะคติของมารดามีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน มารดาที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และมีความพร้อมที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานถึง 6 เดือน และสามารถทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนในมารดาที่ทำงานนอกบ้านได้ (ชิดชนก พันธุ์ป้อม และคณะ, 2563; พรทิพย์ อนันตกุล และคณะ, 2563; อรจิรา สัจธรรม และคณะ, 2565) ซึ่งจากการศึกษาของ Sultana et al. (2022) ยังพบว่ามารดาที่มีทัศนคติที่ดีมีแนวโน้มที่จะให้นมแม่อย่างเดียวนานกว่ามารดาที่มีทัศนคติไม่ดี 43 เท่า การมีความตั้งใจของมารดาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมาก ความตั้งใจที่แน่วแน่ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะช่วยสร้างแรงจูงใจ ความมุ่งมั่นในการเผชิญกับอุปสรรคความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นตลอดการให้นมบุตร (อิงหทัย ดาจุติ และศศิกันต์ กาละ, 2565; ณชพัฒน์ จินหลักร้อย และคณะ, 2566) สอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) (Fishbein & Ajzen, 1975) ซึ่งระบุว่า "ความตั้งใจ" เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างทัศนคติ และ พฤติกรรม หากมารดาที่มีความรู้และทัศนคติที่ดี จะส่งผลต่อความตั้งใจอย่างแน่วแน่ ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนสู่พฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จ แม้อยู่ภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลา

สถานที่ และบริบทการทำงานที่ไม่เอื้ออำนวย (ภัทรพรรณ ทำดี, 2562; สุภางค์พิมพ์ รัตตสัมพันธ์ และเบญจวรรณ แก้วมา, 2561; อิงหทัย ดาจุติ และศศิกันต์ กาละ, 2565)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนของหญิงตั้งครรภ์ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางส่งเสริม สนับสนุน และขับเคลื่อนนโยบายในสถานประกอบการให้เอื้อต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในกลุ่มสตรีวัยทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของแม่และเด็กอย่างยั่งยืน

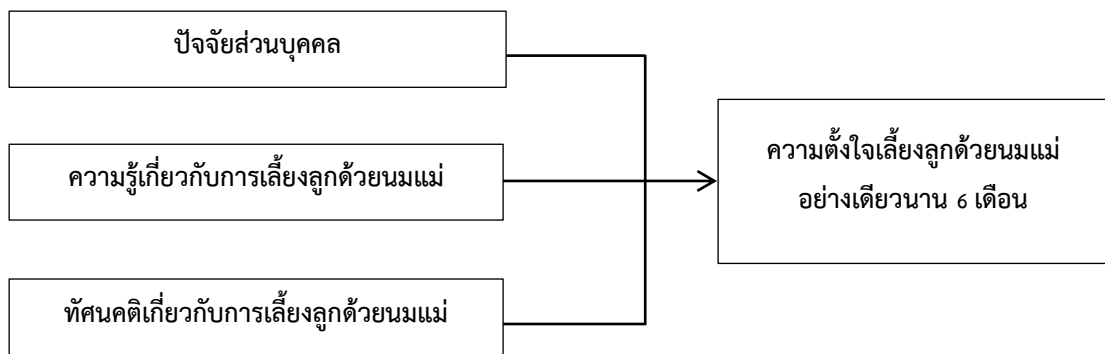
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนของหญิงตั้งครรภ์ในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา

2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนของหญิงตั้งครรภ์ในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) (Fishbein & Ajzen, 1975) ซึ่งอธิบายว่า พฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลลัพธ์จากความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น โดยมีองค์ประกอบหลัก 2 ประการ ได้แก่ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the behavior) และบรรทัดฐานทางสังคม (Subjective norm) ซึ่งจะส่งผลต่อ ความตั้งใจ (Intention) และต่อเนื่องไปสู่การกระทำจริง ในบริบทของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้ที่มีความรู้เพียงพอ และถูกต้อง จะสามารถพัฒนาความเชื่อ และทัศนคติ ในทางบวกต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่งผลต่อความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ดังนั้น แม้ความรู้จะไม่ปรากฏเป็นองค์ประกอบโดยตรงแต่สามารถทำหน้าที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่เสริมสร้างทัศนคติ ซึ่งเป็นองค์ประกอบเสริมในการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรม และปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ การศึกษา รายได้ หรือประสบการณ์การมีบุตร มีอิทธิพลต่อระดับความรู้ ทักษะ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงได้นำปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มารวมอยู่ในกรอบแนวคิดเพื่อให้เข้าใจบริบทที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างเดียวนาน 6 เดือนของหญิงตั้งครรภ์ในโรงงาน อุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ประชากร คือ หญิงตั้งครรภ์ที่เป็นลูกจ้างประจำในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัด นครราชสีมา

4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ แรงงานหญิง ตั้งครรภ์ที่เป็นลูกจ้างประจำในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 84 คน

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ได้แก่

- 1) สตรีตั้งครรภ์ที่มีอายุ 20 - 35 ปี
- 2) ไม่มีภาวะแทรกซ้อน ที่รุนแรงขณะตั้งครรภ์
- 3) สามารถสื่อสารทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้
- 4) สะดวกในการให้ข้อมูล

4.1.3 คำนวณกลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ใช้โปรแกรม G* power version 3.1.9.7 (Faul et al., 2009) กำหนดค่าอำนาจในการทดสอบ (Power of test) เท่ากับ .80, ระดับนัยสำคัญ (Level of significance) เท่ากับ .05 และ กำหนด Effect size ขนาดกลาง เท่ากับ .30 จากการทบทวนวรรณกรรม จากงานวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และ ทักษะกับความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนพบว่า

ตัวแปร ทักษะเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความพร้อมของ มารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างเดียว 6 เดือน $r = .378, P < .01$ (พรทิพย์ อนันตกุล และคณะ, 2563) ซึ่งค่า effect size จากการ ศึกษาเทียบได้กับค่า effect size ขนาดกลาง ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 64 คน และผู้วิจัยเพิ่ม จำนวนกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 30 (Polit & Beck, 2021) เนื่องจากเป็นประชากรแรงงานในโรงงาน ที่เข้าถึงยาก และป้องกันการตอบแบบสอบถาม ไม่ครบถ้วน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 84 คน

4.1.4 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่ม ตัวอย่างแบบการสุ่มหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) จากแรงงานหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นลูกจ้าง ในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา โดยใน ขั้นตอนแรก ได้ทำการสุ่มเลือกพื้นที่จำนวน 5 อำเภอ จากทั้งหมด 32 อำเภอในจังหวัด ด้วยวิธีการจับสลาก ได้แก่ 1) อำเภอเมือง 2) อำเภอโชคชัย 3) อำเภอ เสงสัย 4) อำเภอปากช่อง และ 5) อำเภอขามทะเลสอ จากนั้นผู้วิจัยประสานข้อมูลกับสำนักงานคุ้มครอง สวัสดิการและแรงงาน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อขอ รายชื่อโรงงานอุตสาหกรรมที่มีแรงงานหญิงมากกว่า 100 คนขึ้นไป ซึ่งได้รายชื่อโรงงานรวมทั้งสิ้น 46 แห่ง ต่อมาได้ประสานกับฝ่ายทรัพยากรบุคคลของ โรงงานทั้ง 46 แห่ง เพื่อสอบถามจำนวนแรงงานหญิง ตั้งครรภ์ที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์การคัดเลือก แล้วรวบรวมรายชื่อแรงงานหญิงตั้งครรภ์ทั้งหมด พร้อมกำหนดหมายเลขประจำตัวให้แก่ผู้มีสิทธิ ทุกคน จากนั้นจึงดำเนินการ สุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับสลาก หมายเลข เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 84 ราย ตามขนาดที่ได้คำนวณไว้

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ จำนวนบุตร ลักษณะงานที่ทำ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ลักษณะของครอบครัว ประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตใช้แบบสอบถามจากงานวิจัยของลักขณา ไชยนอก (2558) และการทบทวนวรรณกรรม จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ ไข ให้ 1 คะแนน ไม่แน่ใจ ให้ 0 คะแนน ไม่ใช่ ให้ 0 คะแนน

การแปลผลคะแนน ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พิจารณาแบบอิงเกณฑ์ของ (Bloom, 1986) ดังนี้

คะแนน $\geq$ ร้อยละ 80 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับสูง

คะแนนร้อยละ 60-79 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับปานกลาง

คะแนน $<$ ร้อยละ 60 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับต่ำ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยของลักขณา ไชยนอก (2558) และการทบทวนวรรณกรรม โดยประกอบด้วยข้อคำถามจำนวนทั้งหมด 20 ข้อ โดยคะแนนเต็ม 100 คะแนน แบ่งออกเป็น ข้อคำถามเชิงบวกจำนวน 11 ข้อ ได้แก่

ข้อที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 19 และ 20 และ ข้อคำถามเชิงลบจำนวน 9 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17 และ 18 ใช้มาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยแบ่งเกณฑ์ระดับคะแนนใช้การอิงกลุ่มของ (Best, 1970) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.68-5.00 หมายถึง มีทัศนคติระดับดีมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.67 หมายถึง มีทัศนคติระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึง มีทัศนคติระดับไม่ดี

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความตั้งใจของหญิงตั้งครรภ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วยข้อคำถามจำนวนทั้งหมด 9 ข้อ โดยคะแนนเต็ม 45 คะแนน ใช้มาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ เป็นไปได้อย่างยิ่ง เป็นไปได้ ไม่แน่ใจ เป็นไปไม่ได้ เป็นไปไม่ได้อย่างยิ่ง โดยแบ่งเกณฑ์ระดับคะแนนใช้การอิงกลุ่มของ (Best, 1970) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.68-5.00 หมายถึง มีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.67 หมายถึง มีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึง มีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับต่ำ

4.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

4.3.1 การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านนมแม่จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยอาจารย์พยาบาล 2 ท่าน

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการประจำคลินิกนมแม่ 1 ท่าน เพื่อประเมินความตรงตามเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Objective Congruence [IOC]) ได้ค่าความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามด้านความรู้, ทักษะ และความตั้งใจของหญิงตั้งครรภ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน เท่ากับ 0.70, 0.82, 0.76 ตามลำดับ

4.3.2 การตรวจสอบหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปใช้กับแรงงานหญิงตั้งครรภ์ที่มีคุณสมบัติเหมือนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่น KR 20 ของแบบสอบถามด้านความรู้ เท่ากับ 0.84 และหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามทักษะ และความตั้งใจของหญิงตั้งครรภ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93, 0.89 ตามลำดับ

4.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 คณะผู้วิจัยเสนอโครงร่างวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ซึ่งผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา เลขที่รับรอง 046/2019 ลงวันที่รับรอง 20 มิถุนายน 2562 -19 มิถุนายน 2563

4.4.2 คณะผู้วิจัยทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ถึงสำนักงานคุ้มครองสวัสดิการและแรงงาน จังหวัดนครราชสีมา และเจ้าของหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโรงงาน

4.4.3 คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน 2562 ถึง พฤษภาคม 2563 หลังจากได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย และได้รับอนุมัติจากสำนักงานคุ้มครองสวัสดิการและแรงงาน จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงความยินยอมจากเจ้าของหรือผู้มีอำนาจในโรงงานที่เข้าร่วมการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยได้ประสานงานกับฝ่ายทรัพยากรบุคคลของโรงงานทั้ง 46 แห่ง เพื่อจัดกิจกรรมชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ขั้นตอนในการตอบแบบสอบถาม การรักษาความลับของข้อมูล สิทธิในการปฏิเสธหรือยุติการตอบแบบสอบถามได้ตลอดเวลา รวมถึงการใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามโดยเฉลี่ยประมาณ 20 นาที พร้อมเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถามข้อสงสัยอย่างเหมาะสม หลังจากกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ จึงได้ลงนามในแบบฟอร์มแสดงความยินยอม (Informed Consent Form) และทำการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยมีฝ่ายทรัพยากรบุคคลของโรงงานให้ความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกตลอดกระบวนการเก็บข้อมูล

4.4.4 ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลแล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูล

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.5.1 ข้อมูลส่วนบุคคล ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยข้อมูล อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา รายได้ของครอบครัว จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์ โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

4.5.2 คะแนนความรู้ ทักษะ และความตั้งใจของสตรีตั้งครรภ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.5.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล ส่วนบุคคลที่เป็นตัวแปรเชิงกลุ่มโดยใช้การทดสอบแบบฟิชเชอร์ (Fischer exact test) เนื่องจากข้อมูลแต่ละตัวแปรมีจำนวน Expected Count ที่น้อยกว่า 5 มากกว่าร้อยละ 20 จึงกำหนดตาราง 2X2 และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.5.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ รายได้ของครอบครัว ความรู้ ทักษะกับ ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนของหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นแรงงานหญิงในโรงงาน จังหวัดนครราชสีมา จากการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สันพบว่ามีความแข็งแรงไม่เป็นปกติ ซึ่งไม่ผ่านข้อตกลงเบื้องต้น จึงใช้สถิติสหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน (Spearman's Rank Correlation coefficient) แทน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ของ

บาร์ทซ์ (Bartz, 1999) ดังนี้ 0.81-1.0 มีความสัมพันธ์สูงมาก 0.61-0.80 มีความสัมพันธ์สูง 0.41-0.60 มีความสัมพันธ์ปานกลาง 0.21-0.40 มีความสัมพันธ์ต่ำ 0.0-0.20 มีความสัมพันธ์ต่ำมาก

5. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

5.1 ผลการวิจัย

5.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 29 ปี (SD = 4.84) อายุ < 31 ปี มากที่สุด ร้อยละ 61.90 สถานภาพสมรส อยู่ด้วยกัน มากที่สุด ร้อยละ 67.86 จบการศึกษานุปริญญาขึ้นไป มากที่สุด ร้อยละ 51.19 รายได้ของครอบครัว เฉลี่ย 19,074 บาท (SD = 543.13) ส่วนใหญ่ตั้งครรภ์ครั้งที่ 2 ขึ้นไป ร้อยละ 59.52 มีประสบการณ์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ร้อยละ 58.33 ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย ร้อยละ 57.14 และนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 85.71 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลส่วนบุคคลของสตรีตั้งครรภ์ ต่อความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนจำนวน (n = 84)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ร้อยละ)	ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่		Statistical value	df	p-value
		ปานกลาง	มาก			
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
อายุ (Mean = 29.71, SD = 4.84, Min 21, Max 46)				1.84 ^a	1	.29
<31 ปี	52(61.90)	6(85.71)	46(59.74)			
≥31 ปี	32(38.10)	1(14.29)	31(40.26)			
สถานภาพสมรส				.64 ^a	1	.46
อยู่ด้วยกัน	57(67.86)	4(57.14)	53(68.83)			
แยกกันอยู่/หย่า/หม้าย	27(32.14)	3(42.86)	24(31.17)			
การศึกษา				.11 ^a	1	1.00
ต่ำกว่าอนุปริญญา.	41(48.81)	3(42.86)	38(49.35)			
อนุปริญญาขึ้นไป	43(51.19)	4(57.14)	39(50.65)			

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลส่วนบุคคลของสตรีตั้งครรภ์ ต่อความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างเดียวนาน 6 เดือนจำนวน (n = 84) (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ร้อยละ)	ความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่		Statistical value	df	p-value
		ปานกลาง	มาก			
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
ความพร้อมมีบุตร				.76 ^a	1	.40
พร้อม	60(71.43)	4(57.14)	56(72.73)			
ไม่พร้อม	24(28.57)	3(42.86)	21(27.27)			
รายได้ของครอบครัว (Mean = 19,073.98 S.D. = 543.13 , Min 8,000, Max 30,000)				.00 ^a	1	1.00
≤19,000 บาท	36(42.86)	4(57.14)	44(57.14)			
> 19,000 บาท	48(57.14)	3(42.86)	33(42.86)			
จำนวนครั้งการตั้งครรภ์				.02 ^a	1	1.00
ครรภ์แรก	34(40.48)	3(42.86)	31(40.26)			
ตั้งครรภ์ที่สองขึ้นไป	50(59.52)	4(57.14)	46(59.74)			
ประสบการณ์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่				.00 ^a	1	1.00
เคย	49(58.33)	4(57.14)	45(58.44)			
ไม่เคย	35(41.67)	3(42.86)	32(41.56)			
ลักษณะครอบครัว				.64 ^a	1	.46
ครอบครัวเดี่ยว	36(42.86)	4(57.14)	32(41.56)			
ครอบครัวขยาย	48(57.14)	3(42.86)	45(58.44)			
ศาสนา				.00 ^a	1	1.00.
พุทธ	72(85.71)	6(85.71)	66(85.71)			
คริสต์	12(14.29)	1(14.28)	11(14.29)			

หมายเหตุ ^a = Fisher's Exact Test

5.1.2 คะแนนความรู้ ทักษะ และ ความตั้งใจของสตรีตั้งครรภ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างเดียวนาน 6 เดือน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เฉลี่ย 69.45 อยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 69.45,

S.D. 2.94) ทักษะเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.42, S.D. .45) ความตั้งใจของสตรีตั้งครรภ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน อยู่ระดับสูง ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. .35) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความรู้ ทักษะ และความตั้งใจของสตรีตั้งครรภ์ ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน (n=84)

ระดับคะแนน	จำนวน (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยง มาตรฐาน	แปลผล
ความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของสตรีตั้งครรภ์		69.45	2.94	ระดับปานกลาง
ความรู้ระดับสูง	28 (33.33)			
ความรู้ระดับปานกลาง	35 (41.66)			
ความรู้ระดับต่ำ	21 (25.00)			
ทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของสตรีตั้งครรภ์		3.42	.45	ระดับปานกลาง
ทัศนคติระดับสูง	12 (14.28)			
ทัศนคติระดับปานกลาง	53 (63.09)			
ทัศนคติระดับต่ำ	18 (21.42)			
ความตั้งใจของสตรีตั้งครรภ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างเดียวนาน 6 เดือน		4.14	.35	ระดับสูง
ความตั้งใจระดับสูง	63(75.00)			
ความตั้งใจระดับปานกลาง	21(25.00)			

5.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่าง
รายได้ ความรู้ ทักษะ กับความตั้งใจเลี้ยงลูก
ด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ผลการ
วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพบว่า รายได้
ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำ ($r = -0.23, p < .05$) กับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนม
แม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05 ในขณะที่ตัวแปรอายุพบว่ามีความสัมพันธ์

ทางลบในระดับต่ำมาก ($r = -0.13, p < .05$) กับ
ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน
6 เดือน ส่วนตัวแปรด้านความรู้มีความสัมพันธ์
ทางบวกในระดับต่ำมาก ($r = 0.12, p < .05$) และ
ทัศนคติ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำมาก ($r = 0.02, p < .05$) กับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วย
นมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของครอบครัว ความรู้ ทักษะต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วย
นมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน (n=84)

ตัวแปร	ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน		ระดับ ความสัมพันธ์
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	P-value	
อายุ	-.13	.22	ระดับต่ำมาก
รายได้ของครอบครัว	-.23	.04 *	ระดับต่ำ
ความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	.12	.28	ระดับต่ำมาก
ทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	.02	.84	ระดับต่ำมาก

หมายเหตุค่า $r =$ Spearman's Rank Correlation (* = $p < .05$)

5.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของครอบครัว ความรู้ ทัศนคติ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนของสตรีตั้งครรภ์ที่เป็นแรงงานหญิงในโรงงาน เขตจังหวัดนครราชสีมา ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ (Fishbein & Ajzen, 1975) อภิปรายผลได้ดังนี้

5.2.1 รายได้ของครอบครัวของสตรีตั้งครรภ์มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = -0.23, p < .05$) ซึ่งชี้ว่าเมื่อรายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้น ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน มีแนวโน้มลดลง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจสามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ครอบครัวที่มีรายได้สูงขึ้นจะมีทางเลือกที่ในการดูแลบุตรมากขึ้น เช่น การจ้างพี่เลี้ยง หรือการใช้นมผสม ทำให้แรงจูงใจในการให้นมแม่ลดลง (Rollins et al., 2016) นอกจากนี้ มารดาที่มีรายได้สูงมักเผชิญกับภาระงานที่มากขึ้น หรือจำเป็นต้องกลับไปทำงานเร็วขึ้น ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการให้นมแม่อย่างต่อเนื่อง (Victora et al., 2016) ผู้ที่มีรายได้สูงจะเลือกใช้นมผสมซึ่งสะท้อนถึงสถานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง หรือเป็นสิ่งที่ครอบครัวยังมองว่าให้ความสะดวก และปลอดภัยสำหรับบุตร (UNICEF, 2019) ถึงแม้มารดาหลังคลอดจะมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แต่แรงจูงใจจะลดลงเมื่อมีความสะดวกสบายเข้ามาแทนที่ และการมีข้อจำกัดด้านเวลา แต่ในทางกลับกันมารดาที่มีรายได้ต่ำจะมีแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับสูง เนื่องจากการให้นมแม่ไม่มีค่าใช้จ่าย อีกทั้งยังส่งเสริมสุขภาพของบุตรในระยะยาว แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มนี้

มักเผชิญกับอุปสรรคสำคัญด้านระบบสนับสนุน เช่น ขาดสิทธิในการลาคลอดที่เพียงพอ ไม่มีพื้นที่ให้นมในที่ทำงาน หรือขาดการสนับสนุนจากบุคลากรสุขภาพในชุมชน ทำให้แม้จะมีความตั้งใจแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง (World Health Organization [WHO], 2020) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กุสม พงษ์ภัทรานนท์ และ ปรียา หนูสม (2557) ที่พบว่ามารดาในครอบครัวที่มีรายได้เฉลี่ย 17,149 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านหรือสามีทำอาชีพเกษตรกรรมที่ไม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ส่งผลให้ความเชื่อเกี่ยวกับการให้นมแม่และการประเมินผลลัพธ์ของการให้นมแม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ขัดแย้งกับการศึกษาของ ชิตชนก พันธุ์ป้อม และคณะ (2563) พบว่า รายได้สามารถร่วมทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ถึงร้อยละ 43 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ย 29,965.93 บาท ซึ่งสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ที่มีรายได้เฉลี่ย 19,074 บาท อย่างชัดเจน

5.2.2 ผลการวิจัยพบว่า สตรีตั้งครรภ์มีค่าคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำมากกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.12, p < .05$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสตรีตั้งครรภ์ยังมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ยังไม่ครบถ้วน สอดคล้องกับการวิเคราะห์งานวิจัยทั่วโลกเกี่ยวกับอุปสรรค และปัจจัยเอื้อในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการให้ความรู้เรื่องประโยชน์ เทคนิคการให้นม การแก้ปัญหาแก่สตรีตั้งครรภ์ และมารดาหลังคลอด โดยเนื้อหาจะต้องมีความถูกต้อง ชัดเจน และเข้าใจง่าย ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเตรียมความพร้อม และเพิ่มความมั่นใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง

(Miranda et al., 2025) แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้เพียงอย่างเดียวไม่สามารถเป็นปัจจัยชี้ขาดของความตั้งใจได้ เพราะยังมีปัจจัยร่วมอื่นๆ เช่น ทักษะการคิด การเข้าถึงข้อมูล การเชื่อทางวัฒนธรรม สถานการณ์ชีวิตเฉพาะราย และการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง (Balogun et al., 2015; Lumbiganon et al., 2016) สอดคล้องกับงานวิจัยของพนิดา สุขพิทักษ์ และวันธนี วิรุฬห์พานิช (2563) ที่พบว่า มารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีโอกาสเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยกว่า 6 เดือนมากกว่าผู้ที่มีความรู้ต่ำกว่า 2.27 เท่า (adj. OR = 2.271, 95% CI = 1.105–4.669) และยังพบว่าผู้ที่มีความรู้สูงมีแนวโน้มที่จะเริ่มให้นมแม่ภายในชั่วโมงแรกหลังคลอดมากกว่า (Hamze et al., 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพงษ์ ชัยโอภาณนธ์ (2559) ที่พบว่าผู้ที่มีความรู้ในระดับต่ำมีแนวโน้มหยุดการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนครบ 6 เดือนมากกว่ากลุ่มที่มีความรู้สูงถึง 2.97 เท่า (OR = 2.97, 95% CI = 1.42–6.16) และยังพบว่าระดับความรู้ต่ำเป็นปัจจัยทำนายการหยุดให้นมแม่ในมารดาชาวคองโก (AHR = 1.52; 95% CI = 1.08–2.15) (Babakazo et al., 2015)

5.2.3 ผลการวิจัยพบว่าสตรีตั้งครรภ์มีทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำ (r = 0.02, p < .05) กับความตั้งใจให้นมแม่อย่างเดียวน้อยกว่า 6 เดือน โดยไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าทัศนคติที่ดีเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอในการส่งเสริมพฤติกรรม หากขาดแรงสนับสนุนจากปัจจัยแวดล้อมอื่น เช่น ความรู้ การสนับสนุนทางสังคม และสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน (Miranda et al., 2025) ซึ่งสอดคล้องกับ

ทฤษฎีการกระทำอย่างมีเหตุผลของ (Fishbein & Ajzen, 1975) ที่ระบุว่าทัศนคติเป็นเพียงหนึ่งในองค์ประกอบของความตั้งใจที่จะเกิดขึ้นได้ เมื่อรวมกับอิทธิพลทางสังคม (subjective norm) และยังสอดคล้องกับงานของภัทรพรรณ ทาดี (2562) ที่ชี้ว่าปัจจัยด้านโครงสร้าง เช่น การขาดสถานที่ปั๊มนม เวลาทำงานจำกัด และการเร่งรัดให้กลับเข้าทำงาน เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการให้นมแม่ และงานของสุภาภรณ์ รัตตสัมพันธ์ และเบญจวรรณ แก้วมา (2561) ซึ่งพบว่า การสนับสนุนจากสถานที่ทำงานมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยกว่า 6 เดือน (OR = 3.85, 95% CI 1.45–10.23) นอกจากนี้ การศึกษาของจิตชนก พันธุ์ป้อม และคณะ (2563) ชี้ว่าทัศนคติร่วมกับปัจจัยอื่น เช่น รายได้ การศึกษา การลาคลอด และเวลาทำงาน สามารถรวมทำนายความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ถึงร้อยละ 43.90 ($R^2 = .439$, $p < .05$) โดยทัศนคติเพียงอย่างเดียวก็เป็นตัวทำนายที่มีนัยสำคัญ (OR = 1.149, 95% CI = 1.075–1.228, $p < .001$) เช่นเดียวกับสมพงษ์ ชัยโอภาณนธ์ (2559) ที่พบว่ามารดาที่มีทัศนคติต่ำมีแนวโน้มเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ครบ 6 เดือนมากกว่ากลุ่มที่มีทัศนคติสูงถึง 4.18 เท่า (OR = 4.18, 95% CI 1.82–9.63) แม้ทัศนคติจะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความตั้งใจ แต่การแปลงทัศนคติไปสู่พฤติกรรมที่ยั่งยืนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากระบบแวดล้อม ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสถานที่ทำงาน รวมถึงการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองของมารดา ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยกว่า 6 เดือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

6.1.1 พัฒนาโปรแกรมสุขศึกษาแบบองค์รวม เนื่องจากทัศนคติเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในการเปลี่ยนผ่านสู่พฤติกรรมจริง ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ควบคู่กับการพัฒนาทัศนคติ และเสริมสร้าง ความเชื่อมั่นในตนเอง (self-efficacy) เช่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เทคนิคการให้นมแม่ การจัดการปัญหา และการเลี้ยงลูกเมื่อต้องทำงาน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของทัศนคติกับตัวแปรอื่นร่วมด้วย เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลทางสังคม และการรับรู้ต่ออุปสรรคตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีพฤติกรรม และดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพหรือวิจัยแบบผสมผสานเพื่อให้เข้าใจแรงจูงใจ และอุปสรรคในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในเชิงลึก

6.2.2 ควรเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อเพิ่มอำนาจทางสถิติ (Statistical Power) ซึ่งจะช่วยให้สามารถตรวจพบความสัมพันธ์หรือความแตกต่างที่มีอยู่จริงได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยลดค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) ส่งผลให้ค่าประมาณที่ได้จากการวิเคราะห์มีความใกล้เคียงกับค่าที่แท้จริงของประชากรมากขึ้น

7. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ทางมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ที่ให้ทุนการวิจัยครั้งนี้

8. เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2564).

รายงานสถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://anamai.moph.go.th/th/news-anamai/43311>

กระทรวงสาธารณสุข. (2560). แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แห่งชาติ พ.ศ. 2560-2569.

กระทรวงสาธารณสุข.

กุสม พฤษภักทรานนท์, & ปรียา หนูสม. (2557).

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว. *วารสารสภาการพยาบาล*, 29(3), 55-68.

ชิดชนก พันธุ์ป้อม, วรรณภา พาหุวัฒนกร และ

ปิยะนันท์ ลิ้มเรืองรอง. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ในมารดาที่ทำงานนอกบ้าน. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 38(1), 47-59.

ณชพัฒน์ จินหลักร้อย, ถกสิทธิ์ หนูฤกษ์,

พลอยไพลิน มาสุข กำแพงจินดา, &

ชุติมา บุรณชนิด. (2566). ปัจจัยที่มี

อิทธิพลต่อความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

อย่างเดียวในมารดาที่ทารกได้รับการดูแล

ในหน่วยอภิบาลทารกแรกเกิดทันที

หลังคลอด. *วารสารพยาบาลศาสตร์*,

40(2), 34-48.

- พรทิพย์ อนันตกุล, จินตหรา สุ่มะลัด และ
กรวิภา สีหาพันธ์. (2563). ความสัมพันธ์
ระหว่างความรู้และทัศนคติกับความพร้อม
ของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูก
ด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน.
วารสารโรงพยาบาลสกลนคร, 23(1),
52-62.
- พนิดา สุขพิทักษ์ และ วันธนี วิรุฬห์พานิช. (2563).
ปัจจัยคัดสรรทำนายการเลี้ยงลูก
ด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนของมารดา
ที่มีบุตรเกิดก่อนกำหนด. *วารสาร
มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*,
14(2), 247-263.
- ภัทรพรรณ ทำดี. (2562). เมื่อแม่ต้องกลับไป
ทำงาน: ภาวะยากลำบากสำหรับแม่
ทำงานในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่.
วารสารพัฒนาลังคม, 21(1), 77-93.
- ยุพยง แห่งเชาวนิช. (2561). *คู่มือการจัดทำมู
นมแม่ในสถานประกอบกิจการ*.
กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ
ศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย.
[https://hp.anamai.moph.go.th/web-
upload/4xceb3b571ddb70741ad13
2d75876bc41d/tinymce/OPDC/OPD
C2564-F/IDC1_7/opdc_2564_IDC1-
7_2.pdf](https://hp.anamai.moph.go.th/web-upload/4xceb3b571ddb70741ad132d75876bc41d/tinymce/OPDC/OPDC2564-F/IDC1_7/opdc_2564_IDC1-7_2.pdf)
- ลักขณา ไชยนอก. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพล
ต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของ
มารดาวัยรุ่นหลังคลอดในโรงพยาบาล
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์. มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีสุรนารี.
- สมพงษ์ ชัยโอภาณนท์. (2559). ปัจจัยที่มีผล
ต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว
6 เดือนในจังหวัดนนทบุรี.
*วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่ง
ประเทศไทย*, 6(2), 97-108.
- สุภาภรณ์ รัตตสัมพันธ์ และ
เบญจวรรณ แก้วมา. (2561).
ปัจจัยทำนายความสำเร็จในการเลี้ยงลูก
ด้วยนมแม่อย่างเดียวในมารดาที่ทำงาน
นอกบ้าน. *วารสารพยาบาลสงขลา
นครินทร์*, 38(4), 14-24.
- สำนักงานแรงงาน จังหวัดนครราชสีมา.
(2566). รายงานสถานการณ์ด้านแรงงาน
จังหวัดนครราชสีมา เดือนพฤศจิกายน
2566. [https://www.shorturl.asia/
14y7G](https://www.shorturl.asia/14y7G)
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *การสำรวจ
สถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย
พ.ศ. 2562 (MICS6)*. [https://www.
unicef.org/thailand/media/5161/
file/MICS6%20-%20สรุปตัวชี้วัดที่
สำคัญ.pdf](https://www.unicef.org/thailand/media/5161/file/MICS6%20-%20สรุปตัวชี้วัดที่สำคัญ.pdf)
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *การสำรวจ
ข้อมูลพื้นฐานของสถานประกอบการ
พ.ศ. 2564*. [https://www.nso.go.th/
sites/2014/Pages/สำมะโน/สำมะโน
ธุรกิจและอุตสาหกรรม.aspx](https://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สำมะโน/สำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม.aspx)
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *การสำรวจ
สถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย
พ.ศ. 2565 (MICS7)*. [https://www.
unicef.org/thailand/media/11361/
file/Thailand%20MICS%202022%20
full%20report%20\(Thai\).pdf](https://www.unicef.org/thailand/media/11361/file/Thailand%20MICS%202022%20full%20report%20(Thai).pdf)

- สำนักส่งเสริมสุขภาพ. (2563). รายงาน
โครงการศึกษาความเป็นไปได้ของการ
ให้บริการปรึกษาปัญหาการเลี้ยงลูกด้วย
นมแม่ออนไลน์. https://hp.anamai.moph.go.th/web-upload/4xceb3b571ddb70741ad132d75876bc41d/tinymce/OPDC/OPDC2564-S/IDC1_7/opdc_2564_idc1-7_04.pdf
- อรจิรา สัจธรรม, ปิยะนันท์ ลิ้มเรืองรอง,
วรรณา พาหุวัฒนกร, & พงษ์ส
จันทร์ประภาพ. (2565). อิทธิพลของ
ปัจจัยส่วนบุคคล ดัชนีมวลกาย ทักษะคิด
และการสนับสนุนทางสังคมต่อการเลี้ยง
ลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 4 สัปดาห์ใน
มารดาหลังคลอด. *วารสารพยาบาลศาสตร์*,
40(2), 34-48.
- อิงหทัย ดาจุติ และ ศศิกันต์ กาละ. (2565).
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการ
เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือนของ
มารดาทำงานนอกบ้าน. *วารสารเครือข่าย
วิทยาลัยพยาบาลและสาธารณสุขภาคใต้*,
9(1), 107-120.
- Babakazo, P., Donnen, P., Akilimali, P., &
Koyange, C. (2015). Predictors of
Discontinuing exclusive
breastfeeding before six months
among mothers in Kinshasa:
A prospective study. *International
Breastfeeding Journal*, 10, 19.
- Balogun, O. O., Dagvadorj, A., Anigo,
K. M., Ota, E., & Sasaki, S. (2015).
Factors influencing breastfeeding
exclusivity during the first 6 months
of life in developing countries:
A quantitative and qualitative
systematic review. *Maternal &
Child Nutrition*, 11(4), 433-451.
<https://doi.org/10.1111/mcn.12180>
- Bartz, A. E. (1999). *Basic statistical
concepts* (5th ed.). Prentice Hall.
- Best, J. W. (1970). *Research in education*
(2nd ed.). Prentice-Hall.
- Bloom, B. S. (1968). Learning for mastery.
Evaluation Comment, 1(2), 1-12.
- Chekol, A. E., Tiruneh, G. A., Adela, G. A.,
Ayele, T. M., Muche, Z. T., T/Mariam,
A. B., Mulu, A. T., & Dejenie, T. A.
(2022). Levels and determinants of
prenatal breastfeeding knowledge,
attitude, and intention among
pregnant women: A cross-sectional
study in Northwest Ethiopia.
Frontiers in Public Health, 10,
920355.
- Dietary Guidelines for Americans 2020 –
2025. (2020). https://www.dietaryguidelines.gov/sites/default/files/2020-12/Dietary_Guidelines_for_Americans_2020-2025.pdf#page=65

- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intentions and behaviour: An introduction to theory and research*. Addison-Wesley.
- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A.-G. (2009). Statistical power analyses using G*Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses. *Behavior Research Methods, 41*(4), 1149–1160. <https://doi.org/10.3758/BRM.41.4.1149>
- Hamze, L., Mao, J., & Reifsnider, E. (2019). Knowledge and attitudes towards breastfeeding practices: A cross-sectional survey of postnatal mothers in China. *Midwifery, 74*, 68–75. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2019.03.009>
- Ihudiebube-Splendor, C. N., Okafor, C. B., Anarado, A. N., Jisieike-Onuigbo, N. N., Chinweuba, A. U., & Nwaneri, A. C. (2019). Exclusive breastfeeding knowledge, intention to practice, and predictors among primiparous women in Enugu South-East, Nigeria. *International Journal of Pediatrics, 2019*, 1–8. <https://doi.org/10.1155/2019/9832075>
- Leshi, O., Samuel, F., & Ajakaye, M. O. (2016). Breastfeeding knowledge, attitude, and intention among female young adults in Ibadan, Nigeria. *Open Journal of Nursing, 6*(1), 11–23. <https://doi.org/10.4236/ojn.2016.61002>
- Lumbiganon, P., Martis, R., Laopaiboon, M., Festin, M. R., Ho, J. J., & Hakimi, M. (2016). Antenatal breastfeeding education for increasing breastfeeding duration. *Cochrane Database of Systematic Reviews, 12*, CD006425. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD006425.pub4>
- Miranda, A. R., Barral, P. E., Scotta, A. V., Cortez, M. V., & Soria, E. A. (2025). An overview of reviews of breastfeeding barriers and facilitators: Analyzing global research trends and hotspots. *Global Epidemiology, 9*, Article 100192.
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2021). *Nursing Research: Generating and Assessing Evidence for Nursing Practice* (11th ed.). Wolters Kluwer.

- Rollins, N. C., Bhandari, N., Hajeebhoy, N., Horton, S., Lutter, C. K., Martines, J. C., & Victora, C. G. (2016). Why invest, and what it will take to improve breastfeeding practices? *The Lancet*, 387(10017), 491–504. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(15\)01044-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(15)01044-2)
- Sultana, M., Dhar, S., Hasan, T., Purba, N. H., Chowdhury, A. I., & Shuvob, S. D. (2022). Knowledge, attitudes, and predictors of exclusive breastfeeding practice among lactating mothers in Noakhali, Bangladesh. *Heliyon*, 8(10), e11069.
- Victora, C. G., Bahl, R., Barros, A. J. D., França, G. V. A., Horton, S., Krasevec, J., & Rollins, N. C. (2016). Breastfeeding in the 21st century: Epidemiology, mechanisms, and Lifelong effect. *The Lancet*, 387(10017), 475–490. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(15\)01024-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(15)01024-7)
- UNICEF. (2019). The state of the world's children 2019: *Children, food and nutrition – Growing well in a changing world*. <https://www.unicef.org/reports/state-of-worlds-children-2019>
- World Health Organization. (2014). *Global nutrition targets 2025: Breastfeeding policy brief*. <https://www.who.int/publications/item/WHO-NMH-NHD-14.7>
- World Health Organization. (2020). *Infant and young child feeding*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/infant-and-young-child-feeding>